

поштанске службе живо се одсликава технички напредак Црне Горе у обрађиваном периоду.

Ова занимљива књига завршава се прегледом службе ПТТ у Црној Гори у првој Југославији, затим у условима окупације у другом свјетском рату и посебно службом ПТТ у народноослободилачком рату.

Књига је лијепо илустрована тематским фотографијама, графи-

конима, огласима, списковима радника и службеника ПТТ. Излагање је тематски и хронолошки прегледно усклађено, и с правом је илустровано најзначајнијим документима о ПТТ служби у Црној Гори објављеним у цјелини.

Рад је изишао у приватном издању аутора. То књизи не умањује значај, а њен аутор заслужује веће признање и похвалу.

Н. Ражнатовић

КРАТАК ПРЕГЛЕД РАЗВИТКА РЕВОЛУЦИОНАРНОГ РАДНИЧКОГ ПОКРЕТА У ВОЈВОДИНИ 1870—1950

Нови Сад, 1969, 136

У част педесетогодишњице СКЈ, Историјски архив Покрајинског комитета Савеза комуниста Војводине издао је ову књигу као дело групе аутора под уредништвом Данила Кеџића.

Без претензије да дају синтетички научни преглед историје радничког покрета Војводине, аутори су у овом прегледу резимирали истраживачке резултате свога досадашњег рада и резултате историјске литературе.

Налазећи се у зависности од степена истражености појединих питања или историјских периода, аутори нису успели да пруже стручно уједначен текст појединих поглавља, која су често само језички повезана у једну целину.

Прво поглавље књиге, *Раднички покрет до 1918. године* (3—14), написао је Калман Чехак. Доста исцрпно дао је преглед настанка првих радничких удружења и социјалистичких организација у Војводини. Истичући утицај радничког покрета Угарске, под чијим се окриљем развис и покрет у Војводини, К. Чехак напомиње да ни војвођански део социјалдемократског покрета Угарске уочи првог светског рата није имао довољно снаге да спречи социјал-патриотско држање руководства покрета.

Социјалишовинистичко држање социјалдемократске партије Угарске у првом светском рату онепособило је партијске организације у Војводини за политичку акцију. Зато се после рата и појавила нова

револуционарна партија, чије је конституисање и акције у Војводини обрадио Данило Кеџић у поглављу *Револуционарни раднички покрет од 1918—1921* (15—30). Велики број до сада објављених научноистраживачких радова расправљао је ову проблематику, што је Д. Кеџићу омогућило да напише синтетички преглед настанка комунистичких организација у Војводини.

Мање могућности имао је Миленко Палић, који је написао поглавље *Под режимом Обзнае и Закона о заштити државе од 1921—1929. године* (31—46). Већим делом упућен на изворни материјал, М. Палић недовољно синтетизује материју, али успева да прикаже политичку активност центриса (реформиста како их аутор назива) који су подржани од владајућег режима преузели радничке установе од забрањене Комунистичке партије Југославије. Доста простора М. Палић је посветио и синдикалној активности, дајући преглед настанка и борбе организација Независних синдиката у Војводини.

Прилично нових података о партијским организацијама у Војводини изнео је Ђорђе Милановић у поглављу *Комунистичка партија и револуционарни раднички покрет од 1929—1936* (47—59). Аутор нарочито инститира на позитивним резултатима IV земаљске конференције КПЈ, одржане крајем 1934. године, и VII конгреса Коминтер-

не, одржаног августа 1935. године. Сасвим тачно Ђ. Милановић уочава да у ово време „настаје нов период у историји војвођанског друштва“ (55) па је необјашњиво да са том годином не започиње ново поглавље књиге. Стиче се утисак да је аутор вештачки протегеао овај период до 1937. године, да би задовољио критерије већ уобичајене периодизације историје Савеза комуниста Југославије.

Данило Кеџић се јављао и као аутор поглавља *Револуционарно-демократски покрет од 1937—1941* (60—74). За разлику од првог поглавља, Кеџић овде није успео да пружи синтетички преглед развоја покрета. Прегледно је дат једино организациони развој партијских организација и руководства у Војводини, а доста детаљно приказана је политичко-пропагандна активност Савеза комунистичке омладине Југославије уочи другог светског рата. Приказ деловања Комунистичке партије на радничку класу кроз синдикате заокружује излагања аутора, али не успева да нам представи сву ширину и снагу моћног антифашистичког расположења које је, иницирано од КПЈ, захватило народ у најширем смислу те речи.

Највише простора заузело је поглавље *Народноослободилачка борба од 1941—1944* (75—109), чији је аутор Звонимир Голубовић. У

жељи да не занемари развој покрета у Бачкој, Банату или Срему, аутор се строго држао хронолошког начина излагања по регионима, без обзира на јачину, повезаност и снагу покрета и појединим годинама рата. Тако се приказ народноослободилачке борбе у Војводини све на опис акција у појединим областима и број учесника покрета.

Последње поглавље, *Комунистичка партија у борби за окончање рата, обнову и изградњу од 1944—1950* (110—136), чији је аутор Ружа Цвејић, дато је у облику политичко-информативног прегледа. Овај начин излагања не значи да се у овом поглављу не могу наћи и драгоцени подаци, од којих су свакако најзначајнији они који се односе на рад Војне управе за Банат, Бачку и Барању 1944—1945. године и прикључење Аутономне Војводине Федералној Србији.

Књига је популарно писана и илустрована је пригодним фотографијама. Намењена је широком кругу читалаца, али ће у првом реду послужити ђацима, студентима и њиховим наставницима, који ће из ње ипак моћи да дознају разне специфичности и појединости из развоја радничког покрета и Комунистичке партије Југославије у Војводини.

Др Славолуб Цветковић

ЖЕНЕ ЦРНЕ ГОРЕ У РЕВОЛУЦИОНАРНОМ ПОКРЕТУ 1918 — 1945

Титоград 1969.

Почетком ове године у издању Историјског интитута објављена је монографија *Жене Црне Горе у револуционарном покрету 1918—1945*. На монографији је радило пет аутора: Јован Р. Бојовић, Радоман Јовановић, Зоран Лакић, Радоје Пајовић и Славко Станишић. Сваки од њих обрадио је по један од пет дјелова, на које је књига подијелена (увод и четири главе), који представљају одређене периоде у развоју револуционарне ак-

тивности напредних жена у Црној Гори.

Овај рад представља значајан прилог из историје револуционарног покрета у Црној Гори, за који је недјелјиво везана активност напредног покрета жена. Та недјелљивост причињавала је ауторима с методског гледишта извјесне тешкоће, јер се активност напредних жена сливала у општу револуционарну активност, добијајући нешто јаче изражене посебне форме